

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ & Μ.Μ.Ε.

ΜΑΘΗΜΑ : ΜΜΕ και Σημειωτική του Θεάματος (ΜΜ0100)

ΔΙΔΑΣΚΩΝ : Αναπλ. Καθηγητής Γρηγ. Πασχαλίδης

Σύνοψη

Το μάθημα αφορά την αξιοποίηση των θεωρητικών και αναλυτικών εργαλείων της κοινωνικής και οπτικής σημειωτικής στη μελέτη των σύγχρονων μορφών και ειδών οπτικής επικοινωνίας. Καλύπτοντας μια ποικιλία χρήσεων της εικόνας – στους τομείς της πληροφόρησης, της διαφήμισης, της πολιτικής – αλλά και υλικών μορφών της – τύπος, αφίσα, λογότυπα, ψηφιακά μέσα - το μάθημα εστιάζεται στα ζητήματα ανάλυσης και ερμηνείας που θέτουν οι σύγχρονες μορφές και τα είδη οπτικής επικοινωνίας σε ό,τι αφορά αφενός τον ιδιαίτερο τρόπο σύνθεσης και νοηματικής οργάνωσής τους, και αφετέρου τις πολιτισμικές και ιδεολογικές διαστάσεις τους.

Στόχοι

- α. Κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της οπτικής επικοινωνίας και της πολύμορφης παρουσίας και λειτουργίας της στο σύγχρονο πολιτισμό
- β. Εξοικείωση με την κοινωνική και οπτική σημειωτική προσέγγιση της εικόνας
- γ. Ανάπτυξη ενός κριτικού οπτικού γραμματισμού

Εβδομαδιαίο Πρόγραμμα μαθημάτων

1. Εισαγωγή: περί του οπτικοκεντρικού χαρακτήρα της σύγχρονης επικοινωνίας

A. Θεωρητικές έννοιες

2. Βασικές έννοιες της σημειωτικής
3. Μη-λεκτική επικοινωνία
4. Κοινωνιοσημειωτική

B. Ανάλυση μορφών/ειδών οπτικής επικοινωνίας

5. Η σημειωτική του χρώματος
6. Τυπογραφία
7. Infographics
8. Διαφήμιση
9. Προπαγάνδα
10. Εταιρικά και πολιτικά λογότυπα
11. Σημειωτική των interfaces/websites
- 12-13: Παρουσιάσεις εργασιών

Αξιολόγηση

Ο βαθμός προκύπτει από γραπτή εργασία (έκτασης 3.000 λέξεων) πάνω σε θέμα που επιλέγεται από το προτεινόμενο θεματολόγιο.

Διανεμόμενο Εγχειρίδιο

Kress, Gunther & Theo van Leeuwen. *Η Ανάγνωση των Εικόνων*. Επίκεντρο 2010

ΘΕΜΑΤΑ ΓΡΑΠΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Μελετείστε την οπτική σύνθεση των εξώφυλλων ενός περιοδικού.
2. Μελετείστε την οπτική σύνθεση των εξώφυλλων βιβλίων μιας εκδοτικής σειράς ή ενός λογοτεχνικού είδους.
3. Αναλύστε μια διαφήμιση της επιλογής σας (ή ομάδα διαφημίσεων μια συγκεκριμένης κατηγορίας προϊόντων).
4. Αναλύστε μια πολιτική αφίσα της επιλογής σας (ή ομάδα αφισών του ίδιου κόμματος).
5. Αναλύστε τα σύμβολα/λογότυπο ενός πολιτικού κόμματος της επιλογής σας (ελληνικού ή ευρωπαϊκού).
6. Αναλύστε τις συμβολικές και κοινωνικές χρήσεις μιας συγκεκριμένης γραμματοσειράς.
7. Αναλύστε ένα infographic της επιλογής σας (ή ομάδα infographics που αφορούν το ίδιο θέμα).
8. Μελετείστε το interface μιας ψηφιακής συσκευής (smartphone, tablet, smartTV κλπ)
9. Μελετείστε το website design μιας εταιρίας/οργανισμού (ή ομάδας ομοειδών εταιριών/οργανισμών).

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

1. Οι εργασίες θα πρέπει να έχουν έκταση περ. 3.000 λέξεις, και να συνοδεύονται από κατάλληλη βιβλιογραφική υποστήριξη και από σχετικό φωτογραφικό/εικονογραφικό υλικό. Θα πρέπει να υποβληθούν ηλεκτρονικά (σε .docx) έως τη λήξη της προσεχούς εξεταστικής περιόδου.
2. Κατά την αξιολόγηση της εργασίας λαμβάνονται υπόψη τα εξής κύρια κριτήρια: η σχολαστική τήρηση της συγγραφικής δεοντολογίας (παραπομπές κλπ), η αναζήτηση, επιλογή και αξιοποίηση της κατάλληλης βιβλιογραφίας, η προσεγμένη δομή και συνοχή του κειμένου, η σαφήνεια των επιχειρημάτων, το λιτό και ακριβές ύφος, η μεθοδική εφαρμογή των αναλυτικών εργαλείων που διδάχθηκαν, η σωστή μορφοποίηση του κειμένου.
3. Κάθε περίπτωση μη σωστά αποδιδόμενου παραθέματος ή ανώνυμης χρήσης κειμένων/εργασιών άλλων προσώπων, θεωρείται λογοκλοπή και επισύρει τον αυτόματο μηδενισμό της εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (κατά κεφάλαιο)*

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1. Σημειωτική

R. Barthes, «Ρητορική της εικόνας», στο *Εικόνα-Μουσική-Κείμενο*, σσ. 41-59

G. Dyer, *Η Διαφήμιση ως Επικοινωνία*, σσ. 129- 156

2. Μη-λεκτική επικοινωνία

G. Dyer, *Η Διαφήμιση ως Επικοινωνία*, σσ. 110-122

3. Κοινωνιοσημειωτική

G. Kress & Theo van Leeuwen, *Η Ανάγνωση των Εικόνων*. Κεφ. 5, 6,7

Jewitt, C.- R. Oyama «Visual Meaning: a Social Semiotic Approach» στο Theo van Leeuwen & Carey Jewitt, *Handbook of Visual Analysis*, σσ. 134-156

B. Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΟΡΦΩΝ/ΕΙΔΩΝ ΟΠΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

4. Η σημειωτική του χρώματος

Μ. Παστουρώ, *Μπλε. Η ιστορία ενός χρώματος, "Εισαγωγή"*, Κεφ. 4 & 5

5. Τυπογραφία

F. Serafini et al. "Typography as Semiotic Resource", *Journal of Visual Literacy* 31(2), 2012

<http://www.frankserafini.com/publications/serafini-typography.pdf>

6. Infographics

J.Lankow-J.Ritchie-R.Crooks, *Infographics: The power of visual storytelling*. Wiley, 2012

<http://visualrhetoricsspring2015.blogspot.gr/2015/03/infographics.html>

7. Διαφήμιση

J. E. David, Δ. Αγραφιώτης, Γ. Ζηκογιάννης, «Σημειολογική ανάλυση μιας διαφημιστικής

εικόνας», *Άνθρωπος + Χώρος* 17, Απρ.-Ιούν. 1982 <http://www.akx.gr/17-04.asp>

8. Προπαγάνδα

Κ. Ναυρίδης, «Οι πολιτικές αφίσες στις εκλογές του '89» στο: Λυριντζής Χ., Νικολακόπουλος Η.

(επιμ.), *Εκλογές και κόμματα στη δεκαετία του '80. Εξελίξεις και προοπτικές του πολιτικού συστήματος*, Αθήνα, Θεμέλιο 1990, σσ. 279-288

9. Εταιρικά και πολιτικά λογότυπα

Jean-Marie Floch, "IBM and Apple's logo-centrism". Στο *Visual Identity*. Continuum, 2000, σσ. 33-62

10. Σημειωτική των interfaces/websites

* Σε κάθε κεφάλαιο, είναι απαραίτητη επίσης η μελέτη των σημειώσεων από τις σχετικές διαλέξεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (γενική)

- Arnheim, R. *Τέχνη και Οπτική Αντίληψη*. Θεμέλιο 2000
- Barthes, R. *Μυθολογίες-Μάθημα*. Ράππας 1979
- »- *Εικόνα-Μουσική-Κείμενο*. Πλέθρο
- »- *Ο Φωτεινός Θάλαμος. Σημειώσεις για τη Φωτογραφία*. Ράππας 1983
- Berger, J. *Η Εικόνα και το Βλέμμα*. Οδυσσέας 1986
- Leeuwen, Theo van & C. Jewitt. *Handbook of Visual Analysis*. Sage 2001
- Μουτσόπουλος, Θ. *Μοιάζει με άνθρωπο(ς)? Ανθρωπομορφισμός, Αφαίρεση και Σχηματοποίηση στη μαζική κουλτούρα*. Futura 1997
- Mulvey, L. *Οπτικές και άλλες απολαύσεις*. Παπαζήσης 2005
- Πανταζής, Β. *Χάρτες και Ιδεολογίες*. Κάλβος 1989
- Παπαϊωάννου, Ηρακλής. *Η χώρα του Marlboro και η χλιαρή άγρια Δύση*. Άγρα 2009
- Παστουρώ, Μισέλ. *Μπλε. Η ιστορία ενός χρώματος*. Μελάι 2007
- Παστουρώ, Μισέλ. *Το ρούχο του διαβόλου*. Μελάι 2003
- Πασχαλίδης, Γ. «Imago Mundi και η διαμάχη για την παγκοσμιοποίηση». Στο Ε. Χοντολίδου, Γ. Πασχαλίδης κ.ά. (επιμ.) *Διαπολιτισμικότητα, Ταυτότητες και Παγκοσμιοποίηση*. Gutenberg 2008, 35-54.
- _____ «Γέφυρες, πόρτες, παράθυρα. Οι μεταφορικές βάσεις και υπερβάσεις των συνόρων». Στο Γ. Πασχαλίδης, Ε. Χοντολίδου, Ι. Βαμβακίδου (επιμ.) *Σύνορα, Περιφέρειες, Διασπορές*. University Studio Press, 429-82.
- Peirce, C.S. «Η Λογική ως Σημειωτική: Η Θεωρία των Σημείων» στο *Κείμενα Σημειολογίας*. Νεφέλη 1981